

ترویج و توسعه پایدار روستایی

تألیف

دکتر ساطعه رزاقی بورخانی

(دانشگاه تهران)

دکتر یاسر محبی

(عضو هیات علمی دانشگاه تهران)

انتشارات جهاد دانشگاهی واحد استان البرز (خوارزمی)

۱۳۹۵

سنجشنامه	: رزاقی پورفانی، فاطمه، ۱۳۶۶ -
عنوان و نام پدیدآور	: ترویج و توسعه پایدار (روستایی) / تالیف فاطمه رزاقی پورفانی، یاسر محمدی.
مشخصات نشر	: تهران: مهتاب دانشگاهی واحد استان البرز (فوارزمی)، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۳۹۶ ص: مصور، جدول.
شابک	: 978-600-7605-37-0
وضعیت فهرست نویسی	: فزیا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: عمران روستایی / ترویج - روستایی / روستاها در توسعه / ترویج کشاورزی
موضوع	: Rural Development- Iran/Villages in development/ Sustainable development-Iran/Sustainable development
سنجشنامه افزوده	: محمدی، یاسر، ۱۳۶۶ -
موضوع افزوده	: مهتاب دانشگاهی، واحد استان البرز (فوارزمی)
رده بندی کنگره	: HN۴۹ / ع۸/۴ ۱۳۹۵
رده بندی دیویی	: ۳۰۷/۱۴۱۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۵ ۹۶۶

انتشارات جهاد دانشگاهی - واحد استان البرز (خوارزمی)
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۷۶۰۵-۳۷-۰
 ISBN: 978-600-7605-37-0

نام کتاب	: ترویج و توسعه پایدار (روستایی)
تالیف	: دکتر فاطمه رزاقی پورفانی (مدرس دانشگاه شهید بهشتی) دکتر یاسر محمدی (عضو هیات علمی دانشگاه بوعلی همدان)
نوبت چاپ اول	: (مستان ۱۳۹۵)
لیتوگرافی	: پویش
چاپ	: چاپخانه دانشگاه فوارزمی
شمارگان	: ۵۰۰
قیمت	: ۱۵۰۰۰ ریال

آدرس ناشر: تهران - خیابان انقلاب اسلامی - خیابان شهید مفتاح - پلاک ۱۳ - دانشگاه خوارزمی - جهاد دانشگاهی واحد استان البرز (خوارزمی) - تلفن و دورنگار: ۸۸۳۰۲۵۲۴ - ۸۸۳۰۹۲۹۲ مرکز بختی: ۷۷۵۰۳۸۲۴

این اثر مشمول قانون حمایت مؤلفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ است. هر کس تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه مؤلف (ناشر) نشر یا بخش یا عرضه کند، مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
پیشگفتار.....	۱۵
فصل اول: کلیات و مفاهیم روستاشناسی.....	۱۷
مقدمه.....	۱۹
۱-۱- مفهوم و ماهیت روستا.....	۱۹
۱-۲- انواع آبادی‌ها و اجتماعات روستایی.....	۲۱
۱-۳- مفهوم و ماهیت روستای خوب.....	۲۲
۱-۳-۱- روستای مطلوب.....	۲۳
۲-۳-۱- روستای نمونه.....	۲۳
۳-۳-۱- روستای سالم.....	۲۴
۴-۱-۱- روستای پایدار.....	۲۴
۵-۳-۱- روستای روایتی.....	۲۴
۶-۳-۱- روستای هم‌مختار.....	۲۵
۴-۱- روند شهرنشینی و روستاشناسی از شهرنشینی.....	۲۷
۵-۱- تبدیل «روستا» به «شهر» در ایران در نیم قرن اخیر.....	۲۹
فصل دوم: مفاهیم توسعه.....	۳۳
مقدمه.....	۳۵
۱-۲- توسعه.....	۳۵
۲-۲- مفهوم توسعه نیافتگی.....	۳۶
۳-۲- مفهوم رشد.....	۳۷
۴-۲- رشد اقتصادی.....	۳۷
۵-۲- توسعه اقتصادی.....	۳۸
۶-۲- توسعه اجتماعی.....	۳۹
۷-۲- توسعه انسانی.....	۴۰
۸-۲- فرهنگ.....	۴۱
۹-۲- مفهوم توسعه فرهنگی.....	۴۲
۱۰-۲- توسعه فرهنگی و جهانی شدن.....	۴۲
۱۱-۲- توسعه سیاسی.....	۴۴
۱۲-۲- صنعتی‌شدن و توسعه صنعتی.....	۴۵
۱۳-۲- مفهوم عمران.....	۴۶
۱۴-۲- عمران روستایی.....	۴۶
۱۵-۲- توسعه روستایی.....	۴۷

۵۱	فصل سوم: توسعه پایدار.....
۵۳	مقدمه.....
۵۳	۱-۳- توسعه پایدار.....
۵۷	۲-۳- مدل‌ها و هیافت‌های توسعه پایدار.....
۵۷	۱-۲-۳- مدل مثلثی یا سه ستونه یا سه وجهی توسعه پایدار.....
۵۹	۲-۲-۳- مدل ذخیره سرمایه توسعه پایدار.....
۶۱	۳-۲-۳- مدل مشوری توسعه پایدار.....
۶۴	۴-۲-۳- مدل تخم‌مرغی پایداری.....
۶۴	۳-۳- بر تاریخی برنامه‌های توسعه پایدار در جهان.....
۶۵	۳-۳- دور کار ۲۱ برای توسعه.....
۶۶	۳-۳- برنامه اهداف توسعه در هزاره سوم.....
۶۷	۳-۳-۲- برنامه اهداف توسعه پایدار ۲۰۲۰ سازمان ملل.....
۷۱	فصل چهارم: توسعه کشاورزی پایدار و روند تاریخی دیدگاه‌های توسعه کشاورزی.....
۷۳	مقدمه.....
۷۳	۱-۴- توسعه کشاورزی.....
۷۵	۲-۴- روند تاریخی دیدگاه‌های توسعه کشاورزی.....
۷۶	۱-۲-۴- دوره نوسازی و رشد (۱۶۰-۴۰) در توسعه کشاورزی.....
۸۰	۲-۲-۴- دیدگاه‌های وابستگی دهه ۱۹۷۰ در توسعه کشاورزی.....
۸۳	۳-۲-۴- دهه ۱۹۸۰ به بعد غلبه پارادایم توسعه پایدار در کشاورزی.....
۸۴	۳-۴- توسعه کشاورزی چند-کارکردی.....
۸۵	۴-۴- مکاتب فکری پایداری.....
۸۵	۵-۴- توسعه کشاورزی پایدار.....
۸۶	۶-۴- مفهوم و ماهیت کشاورزی پایدار.....
۸۸	۷-۴- مدل پایداری سه بعدی کشاورزی.....
۸۹	الف) بعد زیست‌محیطی.....
۸۹	ب) بعد اقتصادی.....
۹۰	ج) بعد اجتماعی.....
۹۰	۸-۴- فشرده‌سازی کشاورزی پایدار.....
۹۱	۹-۴- گزیدارهای کشاورزی پایدار.....
۹۱	۱-۹-۴- کشاورزی بیو دینامیک.....
۹۲	۲-۹-۴- کشاورزی ارگانیک.....
۹۳	۳-۹-۴- کشاورزی دقیق.....
۹۴	۴-۹-۴- کشاورزی پایدار کم نهاده.....

۹۴	۵-۹-۴- فناوری های دوستدار محیط زیست
۹۶	۶-۹-۴- کشاورزی اکولوژیک
۹۷	۷-۹-۴- انرژی سبز و فناوری بیوگاز در حفظ محیط زیست
۹۸	۸-۹-۴- نانو فناوری در حفظ محیط زیست و دستیابی به توسعه کشاورزی پایدار
۱۰۰	۹-۹-۴- فناوری های عملیات مناسب کشاورزی
۱۰۱	فصل پنجم: رویکردهای نظری و استراتژی های عمران و توسعه روستایی
۱۰۳	مقدمه
۱۰۳	۱-۵- استراتژی های توسعه روستایی
۱۰۵	۱-۱-۵- روش بهبود
۱۰۶	۱-۱-۵- استراتژی تکنوکراتیک
۱۰۷	۱-۵-۲- استراتژی اصلاح طلبانه یا رفورمیت
۱۰۷	۱-۵-۲- برنامه توسعه روستایی در هند
۱۰۷	۱-۵-۲- پیوه سرگود
۱۰۸	۱-۲-۱-۵- استراتژی رادیکال
۱۱۰	۱-۲-۵- استراتژی های توسعه و عمران زیرساخت های روستایی (عمران های زیربنایی روستایی)
۱۱۱	۲-۲-۵- رویکردهای اقتصادی
۱۱۲	۲-۲-۲-۵- مدل نوآوری القایی برای توسعه کشاورزی و روستایی
۱۱۳	۲-۲-۳-۵- مدل اصلاحات اراضی
۱۱۶	۲-۲-۴-۵- استراتژی صنعتی نمودن روستا
۱۱۹	۲-۲-۵-۵- یکپارچه سازی اراضی
۱۲۱	۲-۲-۳-۵- رویکرد اجتماعی
۱۲۵	۲-۳-۲-۵- راهبرد مشارکت در توسعه روستایی (توسعه مشارکت روستایی)
۱۲۷	۲-۳-۴-۵- ارزیابی مشارکتی روستایی
۱۲۹	۲-۳-۵-۵- نظریات توسعه مشارکتی در توسعه روستایی
۱۲۹	۲-۳-۵-۱- نظریات میسر در توسعه مشارکتی
۱۳۰	۲-۳-۵-۲- نظریه ژولیوس نیرره
۱۳۱	۲-۳-۵-۳- الگوی عبداللّه خان
۱۳۱	۲-۳-۶- ترویج و توسعه مشارکتی روستایی
۱۳۴	۲-۳-۷- مشارکت بخش غیر دولتی
۱۳۶	۲-۳-۸- مشارکت و توانمندسازی زنان روستایی
۱۳۷	۲-۴-۴- رویکردهای فضایی-کالبدی و منطقه ای
۱۳۸	۲-۴-۱- استراتژی های تحلیل مکانی با مکان مرکزی
۱۳۹	۲-۴-۱-۱- نظریه مکان کشاورزی فون تونن (دوایر متحدالمرکز)

۱۴۰	۵-۲-۴-۱-۲- نظریه مکان مرکزی والتز کریستالر
۱۴۲	۵-۲-۴-۱-۳- تئوری مکانی یا موقعیتی لوش
۱۴۵	۵-۲-۴-۱-۴- تئوری مرکز- پیرامون جان فریدمن
۱۴۸	۵-۲-۴-۱-۵- نظریه قطب رشد
۱۵۰	۵-۲-۴-۱-۶- نظریه مراکز رشد میسرا
۱۵۱	۵-۲-۴-۱-۷- راهبرد روستا- شهر (اگروپلیتن) فریدمن و ویور
۱۵۳	۵-۲-۴-۲- طرح‌های فیزیکی و کالبدی روستایی
۱۵۵	۵-۲-۴-۲-۱- استراتژی طرح‌های اسکان
۱۵۵	۵-۲-۴-۲-۲- طرح‌های تجمع و ساماندهی روستاهای کوچک و پراکنده
۱۵۷	۵-۲-۴-۳-۱- طرح‌های هادی روستایی (بهسازی)
۱۵۹	۵-۲-۴-۳-۲- استراتژی یوفرد یا عملکردهای شهری در توسعه روستایی
۱۶۱	۵-۲-۵-۱- یکپارچه‌سازی جامع
۱۶۱	۵-۲-۵-۱-۱- استراتژی بران و توسعه یکپارچه روستایی (توسعه همه جانبه روستایی)
۱۶۰	۵-۲-۵-۲- توسعه پایدار روستا
۱۶۷	فصل ششم: سیر تاریخی تحولات ترویج کشاورزی در توسعه کشاورزی و توسعه روستایی
۱۶۹	مقدمه
۱۶۹	۶-۱- سیستم استعماری ترویج
۱۷۰	۶-۲- سیستم ترویج کشاورزی آمریکایی با لند- ران- کالج‌ها
۱۷۱	۶-۲-۲- مدل انتقال فناوری مدل بازخوردی
۱۷۱	۶-۳- تحقیق و ترویج نظام‌های زراعی
۱۷۱	۶-۳-۱- مدل تولید و انتقال فناوری بازخوردی تعدیل
۱۷۲	۶-۴- مدل ترویجی ارتباط دو طرفه
۱۷۳	۶-۵- سیستم ترویج مشارکتی
۱۷۶	۶-۵-۱- مدل کشاورز به کشاورز
۱۷۶	۶-۵-۲- مدل کشاورز اول - آخر
۱۷۷	۶-۵-۳- مدل توسعه مشارکتی فناوری
۱۷۸	۶-۵-۴- استفاده از رهیافت مدرسه مزرعه کشاورز
۱۸۰	۶-۶- ترویج در خدمات مشاوره‌ای و خصوصی با مشارکت مردم در تأمین منابع مالی
۱۸۳	فصل هفتم: ترویج در توسعه پایدار کشاورزی و روستایی
۱۸۵	مقدمه
۱۸۵	۷-۱- جهاتی شدن و رسالت ترویج در توسعه پایدار کشاورزی و روستایی
۱۸۸	۷-۲- نهضت راهبردی ترویج کشاورزی
۱۹۱	۷-۳- ترویج پذیرش فناوری‌های کشاورزی پایدار

- ۴-۷- ترویج، تحقیق و کشاورز سه عنصر کلیدی در فرایند تولید و انتقال فناوری در کشاورزی ۱۹۵
- ۵-۷- دیدگاه سیستمی برای تولید و اشاعه فناوری در کشاورزی با مدل نظام دانش کشاورزی ۱۹۷
- ۶-۷- نظام دانش و اطلاعات کشاورزی برای توسعه روستایی (AKIS/ RD) ۱۹۸
- ۷-۷- مدل ترویج کشاورزی پایدار ۲۰۰
- ۸-۷- راهکارهای ترویج کشاورزی پایدار برای توسعه پایدار روستایی ۲۰۸
- ۸-۷-۱- ترویج و توسعه کارآفرینی روستایی ۲۰۸
- ۸-۷-۲- ترویج گردشگری روستایی ۲۱۴
- ۸-۷-۲-۱- پیش‌زمینه‌های اصلی در ایجاد و توسعه توریسم روستایی ۲۱۵
- ۸-۷-۲-۲- آگرو توریسم یا گردشگری کشاورزی ۲۱۷
- ۸-۷-۳- اصول و عناصر پایه گردشگری کشاورزی ۲۱۹
- ۸-۷-۳-۱- رونق دانش بومی در فرایند توسعه پایدار کشاورزی ۲۲۳
- ۸-۷-۴- رویج کشاورزی دقیق و بکارگیری ابزارهای نوین اطلاعاتی و ارتباطی ۲۲۵
- ۸-۷-۴-۲- حسه ۲۲۸
- ۸-۷-۴-۳- سه تم مؤلفه‌های جغرافیایی ۲۲۹
- ۸-۷-۴-۴- فناوری‌های نوین متغ ۲۳۰
- ۸-۷-۴-۵- سنجش از راه دور ۲۳۰
- ۸-۷-۵- ترویج و توسعه روستاها در دهه‌های هوشمند برای آب و هوا و اقلیم ۲۳۱
- ۸-۷-۶- ترویج توسعه پایدار روستایی با امنیت غذایی ۲۳۲
- ۸-۷-۷- ترویج و توسعه معیشت پایدار روستایی ۲۳۶
- ۸-۷-۱-۷- معیشت پایدار در برنامه UNDP ۲۳۷
- ۸-۷-۲-۷- مدل معیشت پایدار CARE ۲۳۸
- ۸-۷-۳-۷- مدل معیشت پایدار DFID ۲۴۰
- فصل هشتم: قوانین و اقدامات عمرانی و ترویجی بین‌المللی و ملی در توسعه روستایی ایران ۲۴۵**
- مقدمه ۲۴۷
- ۱-۸- اقدامات مؤسسات عمرانی و ترویجی بین‌المللی در توسعه و عمران روستای جهان و ایران ۲۴۷
- ۱-۱-۸- طرح مارشال ۲۴۷
- ۱-۲-۸- اصل چهار ترومن یا اداره همکاری‌های فنی آمریکا در ایران ۲۴۸
- ۱-۳-۸- بنیاد خاور نزدیک ۲۵۲
- ۱-۴-۸- سپاه صلح ۲۵۴
- ۱-۲-۸- دوره مشروطیت تا جنگ جهانی دوم (۱۳۱۶-۱۲۸۴ ه.ش) ۲۵۵
- ۱-۲-۸-۱- قانون کدخدائی (سال ۱۳۱۴ ه.ش) ۲۵۶
- ۱-۲-۸-۲- قانون عمران دهات (۱۳۱۶ ه.ش) ۲۵۶
- ۲-۲-۸- دوره از جنگ جهانی دوم تا اصلاحات ارضی (۱۳۴۱-۱۳۱۶) ۲۵۷

- ۲۵۹..... ۸-۲-۱- قانون ازدیاد سهم کشاورزان و سازمان عمران کشاورزی
- ۲۶۰..... ۸-۲-۲- قانون سازمان عمران کشور و ازدیاد سهم کشاورزان
- ۲۶۱..... ۸-۲-۳- بنگاه عمران کشور (سال ۱۳۳۴ ه.ش)
- ۲۶۱..... ۸-۲-۴- قانون اصلاح امور اجتماعی و عمران دهات
- ۲۶۲..... ۸-۲-۳- دوره اصلاحات ارضی تا انقلاب اسلامی (۱۳۴۱-۱۳۵۷)
- ۲۶۵..... ۸-۲-۱-۳- اصلاحات ارضی و الغای رژیم ارباب و رعیتی
- ۲۶۷..... ۸-۲-۳- سپاه دانش
- ۲۶۷..... ۸-۲-۳- سپاه بهداشت
- ۲۶۸..... ۸-۲-۴- سپاه ترویج و آبادانی
- ۲۶۹..... ۸-۲-۵- شرکت‌های تعاونی روستایی
- ۲۷۰..... ۸-۲-۶- تشکیل انجمن ده و دهبانی (۱۳۵۴ ه.ش)
- ۲۷۰..... ۸-۲-۴- سازمان آبادانی روستاها بعد از پیروزی انقلاب اسلامی (از سال ۱۳۵۷ به بعد)
- ۲۷۰..... ۸-۲-۱-۴- لایحه قانونی واگذاری زمین و احیای اراضی و تشکیل هیئت‌های هفت نفره با ایجاد واحدهای بهره‌براری
مشاع..... ۲۷۳
- ۲۷۵..... ۸-۲-۴-۲- جهاد سازندگی، جهاد سازوری و سربازان سازندگی
- ۲۷۷..... ۸-۲-۴-۳- شوراهای اسلامی روستاها
- ۲۷۸..... ۸-۲-۴-۴- مراکز خدمات کشاورزی روستایی و عشایری
- ۲۷۹..... ۸-۲-۴-۵- خانه همیار
- ۲۸۰..... ۸-۲-۴-۶- دفتر عمران روستایی
- ۲۸۰..... ۸-۲-۴-۷- دهیاری‌ها
- ۲۸۳..... ۸-۲-۴-۸- طرح ساماندهی و هادی روستایی در ایران

تلاش برای افزایش تولید محصولات کشاورزی، منجر به پیدایش فناوری انقلاب سبز گردید که با نهاده‌های مدرن نظیر کودهای شیمیایی، آفت‌کش‌ها، اگرچه تولید محصولات کشاورزی تحول چشمگیری پیدا کرد، لیکن فشار بی‌رویه‌ای را بر منابع تولید کشاورزی به دلیل بکارگیری فناوری‌های نامناسب و یا استفاده نادرست از فناوری‌های مدرن وارد نموده است و آسیب‌ها و چالش‌هایی در ظهور بیماری‌های ناشناخته در میان انسان‌ها منجر شده است، به‌طوری‌که تخریب زیست‌محیطی و مشکلات اقتصادی و نابرابری‌های اجتماعی در میان کشاورزان افزایش یافته است. بنابراین امروزه در جهان توجه به سیستم‌های کشاورزی پایدار، که بهره‌وری خود را برای جامعه در زمان نامحدودی حفظ می‌کنند، افزایش یافته است و پایداری کشاورزی از این نظر حائز اهمیت است که هم به‌طور معناداری بر محیط‌زیست اطراف خود تأثیر می‌گذارد و هم از تغییرات محیط‌زیست تأثیر می‌پذیرد و افزون بر این، کشاورزی منبع اصلی معیشت روستایی در کشورهای در حال توسعه به‌شمار می‌رود.

توسعه پایدار تمام عرصه‌های حیات بشری نظیر فقر، نابرابری، آموزش، محیط‌زیست، زنان و کودکان، سیاست، اقتصاد و همکاری‌های بین‌المللی را در مناظرات خود جای داده و بدین ترتیب علاوه بر ملاحظات بوم‌شناختی، از ملاحظات اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، آموزش، اشتغال، امنیت، مشارکت، اخلاق، علم، و حتی از مبانی معرفت‌شناسی بحث می‌کند. پارادایم توسعه پایدار به قدری ابعاد مختلف زندگی بشر را مورد توجه قرار داده است که از دهه ۱۹۰ به آن به یک گفت‌وگو جهانی بدل شد. به‌طوری‌که برنامه‌های جهانی مانند توسعه هزاره که بیشتر در راستای کاهش فقر بود، به مشکلات توسعه انسانی و اجتماعی برای کشورهای فقیر و در حال توسعه توجه داشته است، از طرفی در پی حل مسائل امروز جهانی رفع مشکلات اقلیم و تغییرات آب و هوایی و زیست‌محیطی و بیماری‌های زیست‌محیطی است. کاهش فقر نیز اهمیت بسزایی دارند، دیدگاه جهانی را در اجلاس ۲۰۱۵ سازمان ملل با برنامه اهداف توسعه پایدار ۲۰۳۰ به خود معطوف نموده است.

توجه به این نکته حائز اهمیت است که سیستم به عنوان ثروت تلقی می‌شود اما این ثروت به انسانی با مقیاس‌های کمی قابل اندازه‌گیری نیست. به عبارتی پایداری کیفیتی است مردم‌محور که زمانی ظهور می‌کند که مردم به صورت انفرادی و جمعی استعداد خود را جهت حفظ پایداری بلندمدت منابع طبیعی که بدان وابسته هستند بکار بگیرند. در حقیقت پایداری حاصل به اشتراک داشتن تجربیات، تصمیمات، دانش، اهداف، فناوری و سازمان است. امروزه اهمیت توجه ترویج به اولویت‌دهی به کشاورز و خانواده‌های کشاورز در انتخاب و توسعه فناوری است و برخلاف نظام سنتی ترویج که رهیافت آن به پایین رفته، مشارکت و خودیاری و توجه به دانش بومی کشاورزان و تبادل دوطرفه ارتباطات در راستای توان‌سازی کشاورزان و روستاییان و یادگیری از کشاورز به کشاورز با نقش تسهیلگری مروجان با توجه به نیازهای محلی با استفاده از روش‌های نمایش‌های مزرعه‌ای و رهیافت مدرسه در مزرعه کشاورز نقش بسزایی دارد. به‌طوری‌که ترویج با بهره‌گیری از دانش کشاورزان و احیای دانش بومی و تلفیق دانش نوین و بومی بر عقلایی کردن دانش کشاورزان و تسهیل یادگیری در راستای پایدار گام برمی‌دارد.

رشد و توسعه کشاورزی از نمودهای بارز توسعه اقتصادی و اقتدار ملی هر کشور محسوب می‌شود که نهاد ترویج کشاورزی نقش مهمی در آن ایفا می‌کند. ترویج کشاورزی با انتقال اطلاعات و فناوری‌ها و نیز ارتقای آگاهی‌های عمومی و افزایش مشارکت روستاییان نقش اساسی در پایداری کشاورزی ایفا می‌نماید. ترویج کشاورزی توسعه منابع انسانی و انتقال فناوری‌ها به خانواده‌های روستایی را مد نظر قرار می‌دهد که این دو عنصر ستون‌های اساسی توسعه کشاورزی را تشکیل می‌دهد و لذا اگر کارکردهای ترویجی بتوانند این

وظیفه را به نحوی مطلوب به انجام برسانند، آن وقت است که می‌توان به توسعه پایدار بخش کشاورزی و منابع طبیعی امیدوار بود.

کتاب حاضر به طور مختصر ترویج و توسعه پایدار روستایی را با بررسی مطالعات مختلف در راستای کشاورزی پایدار و دستیابی به توسعه پایدار روستایی مورد واکاوی قرار داده است. این کتاب شامل هشت فصل: (۱) کلیات و مفاهیم روستاشناسی؛ (۲) مفاهیم توسعه؛ (۳) توسعه پایدار؛ (۴) توسعه کشاورزی پایدار و روند تاریخی دیدگاه‌های توسعه کشاورزی؛ (۵) رویکردهای نظری و استراتژی‌های عمران و توسعه روستایی؛ (۶) سیر تاریخی تحولات نظام ترویج کشاورزی در توسعه کشاورزی و توسعه روستایی؛ (۷) ترویج در توسعه پایدار کشاورزی و روستایی؛ و (۸) قوانین و اقدامات عمرانی و ترویجی بین‌المللی و ملی در توسعه روستایی ایران می‌باشد.

با توجه به اهمیت ترویج و توسعه کشاورزی پایدار، کتاب حاضر به عنوان یک منبع مفید برای محققان، کارشناسان، دانشجویان، سیاست‌گذاران و مدیران و کلیه علاقه‌مندان در حوزه کشاورزی و محیط‌زیست و توسعه پایدار کشاورزی و توسعه و عمران روستایی محسوب می‌شود. امید است این کتاب برای تدریس در زمینه‌های عمران روستایی، مهندسی تکنولوژی عمران و آبادانی روستاها، جغرافیای روستایی، ترویج و آموزش کشاورزی، مدیریت روستایی، توسعه کشاورزی و توسعه روستایی به عنوان یک منبع درسی مفید واقع شود و مورد استفاده محققان، دانشجویان، کارشناسان و سایر علاقه‌مندان قرار گیرد و بر غنای اطلاعات مرتبط بر بحث ترویج و توسعه پایدار روستایی و توسعه پایدار کشاورزی بیافزاید. از انتقادات استادان، دانش‌پژوهان، کارشناسان و دانشجویان محترم در جهت رفع کاستی‌های کتاب استقبال می‌شود تا با حمایت محققان و صاحب‌نظران عزیز بتوان گام‌های استواری را در جهت ترویج و توسعه کشاورزی پایدار و توسعه پایدار روستایی برداشت. وظیفه و تعهد و تکلیف مؤلفان در خدمت به کشور عزیزمان و نتایج سال‌ها تحقیق و مطالعه در راستای نقش ترویج کشاورزی در توسعه و پذیرش عملیات و فناوری‌های مناسب در میان کشاورزان و تولیدکنندگان در قالب این کتاب بسیار ناچیز می‌باشد و فقط برگه‌ای در دفتری چند صد برگه است که مکتب ترویج و توسعه کشاورزی در دستیابی به توسعه پایدار شایسته آن است.

از حسن توجه، حمایت و راهنمایی‌های استاد گرامی، پدر علم ترویج و توسعه روستایی ایران جناب دکتر شهبازی نهایت سپاسگزاری را می‌نماییم، از نظرات دکتر انصاری، دکتر رضوانفر و راهنمایی‌هایشان در راستای بهبود کتاب کمال تشکر را داریم. از مدیریت جهاد دانشگاهی و مسئولان و همahنگی، داوران محترم و جناب مهندس سلمانی و مهندس صرافی برای طراحی جلد کتاب قدردان می‌نماییم.

از خداوند تعالی توفیق روز افزون برای همه بزرگان مکتب ترویج و توسعه کشاورزی و ترویج‌دهندگان و توسعه‌دهندگان علم و فناوری در راستای توسعه پایدار کشور عزیزمان طلب می‌نمایم و به پاس بیکران خود را به درگاه خداوند بزرگ ابراز می‌داریم که کامیابی این کار را بر حقیران منت نهاد و امیدواریم این اثر ناچیز بر غنای ادبیات ترویج و توسعه کشاورزی و عمران روستایی بیافزاید و مورد قبول واقع شود.

دکتر فاطمه رزاقی - دکتر یاسر محمدی

دی ماه ۱۳۹۵